

VINDKRAFT FRÄGNBERGET
SAMRÅDSREDOGÖRELSE

2024-06-14

wsp

WSP Environmental Sverige
402 51 Göteborg
Besök: Ullevigatan 19

T: +46 10 7225000
WSP Sverige AB
Org. nr: 556057-4880
Styrelsens säte: Stockholm
wsp.com

KUND

Fred. Olsen Renewables AB

Västra Norrlandsgatan 29

903 29 Umeå

KONSULT

WSP Environmental Sverige

Box 13033

WSP Sverige AB

402 51 Göteborg

Besök: Ullevigatan 19

Tel: +46 10 7225000

wsp.com

KONTAKTPERSONER

Fred. Olsen Renewables AB

Måns Sandberg, projektledare

mans.sandberg@fredolsen.com, Tel 073 800 34 16

WSP Sverige AB

Patrik Lindström, uppdragsansvarig

patrik.lindstrom@wsp.com, Tel 010 7225307

UPPDRAGSNAMN
Vindkraft Frägnberget

UPPDRAGSNUMMER
10348510

FÖRFATTARE
Emmy Isbring

DATUM
2024-06-14

GRANSKAD AV
Patrik Lindström

GODKÄND AV
Patrik Lindström

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	Inledning	4
1.1	Samråd enligt miljöbalken	4
1.2	Aktivitetslista	4
2.	Hinderprövning	4
3.	Samråd med länsstyrelse och kommun	6
4.	Samråd med myndigheter, verksamheter och organisationer	6
4.1	Inkomna yttranden	6
5.	Samråd med enskilda och allmänhet inkl. sameby	10
5.1	Metod för genomfört samråd	10
5.2	Inkomna synpunkter och yttranden från enskilda och allmänhet	11
5.3	Inkomna synpunkter och yttranden från sameby	16
6.	Hantering av inkomna synpunkter och yttranden	17

BILAGOR

Bilaga 4.1.1	Anteckningar från myndighetssamråd samt presentationer
Bilaga 4.1.2	Samrådsunderlag
Bilaga 4.1.3	Utskick närboende & särskilt berörda
Bilaga 4.1.4	Annonsering av samråd i ortspress
Bilaga 4.1.5	Samråd Tåssåsens sameby
Bilaga 4.1.6	Samrådsutställning
Bilaga 4.1.7	Inkomna yttranden enskilda
Bilaga 4.1.8	Inkomna yttranden myndigheter, verksamheter m.m.
Bilaga 4.1.9	Sändlista

1. Inledning

1.1 Samråd enligt miljöbalken

Inför ansökan om tillstånd för vindkraft vid Frägnberget, Härjedalens kommun, Jämtlands län, har avgränsningssamråd genomförts enligt bestämmelserna i 6 kap. miljöbalken. Samrådet är en del av tillståndsprcessen och föregår framtagandet av en miljökonsekvensbeskrivning. Det som framkommit under samrådet från enskilda, föreningar, företag, myndigheter och allmänhet kommer att ligga till grund för miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och utformning.

Den aktuella verksamheten ska enligt bestämmelser i miljöbedömningsförordningen (2017:966) alltid antas medföra betydande miljöpåverkan varför något undersökningssamråd inte har genomförts.

I denna samrådsredogörelse redovisas hur samrådet har gått till, vilka som bjudits in till samrådet och vad som framkommit under samrådet.

1.2 Aktivitetslista

Samrådsaktiviteter som genomförts sammanfattas i Tabell 1 nedan.

Tabell 1. Lista över genomförda samrådsaktiviteter i kronologisk ordning.

Datum:	Aktivitet:	Se Bilaga
2023-03-02	Utskick av hinderprövningsremisser.	
2023-03-23	Samrådsmöte med Länsstyrelsen i Jämtlands län, Härjedalens och Bergs kommuner. Samrådsunderlag skickades ut ca tre veckor innan mötet.	Bilaga 4.1.1
2023-04-12	Samrådsunderlaget läggs ut på Fred. Olsen Renewables hemsida (https://fredolsenrenewables.com/windfarm-collection/sweden/fragnerget/).	Bilaga 4.1.2
2023-04-17 och 18	Utskick av inbjudan till de enskilda som kan antas bli särskilt berörda, samt övriga statliga myndigheter, de kommuner och den allmänhet som kan antas bli berörda.	Bilaga 4.1.2 och 4.1.3
2023-04-19 till 2023-04-27	Publicering av inbjudan till samråd i Tidningen Härjedalen, Östersunds-Posten, Länstidningen, Fjällnytt Östra, Jämtlands Tidning och Sundsvalls tidning.	Bilaga 4.1.4
2023-03 till 2023-10	Samråd med Tåssåsens sameby genom flertalet möten.	Bilaga 4.1.5
2023-05-04	Samråd genom öppet hus på Bygdegården i Överhogdal.	Bilaga 4.1.6
2023-06-15	Sista dag att inkomma med samrådsyttrande. För vissa samrådsparter har sista dagen för att inkomma med samrådsyttrande flyttats framåt med hänsyn till att vissa begärt anstånd om att svara samt att nya samrådsparter identifierats.	

2. Hinderprövning

Hinderprövningsremisser skickades ut mellan den 2 och 10 mars 2023. I Tabell 2 nedan återfinns sammanfattning av inkomna svar. Fullständiga yttranden återfinns i Bilaga 4.1.9. I området finns ett antal radiolänkstråk samt kommunikationsutrustning för luftfarten att beakta, se vidare MKB kap 6.1.

Tabell 2. Remissinstanser, inkomna remissvar samt bemötanden av hinderprövning.

Remissinstans:	Sammanfattning av remissvar:	Fred. Olsen Renewables kommentar:
Försvarsmakten	Försvarsmakten har inget att erinra på uppförandet av vindkraftverk inom angivet projektområde.	Noteras.
Luffartsverket (LFV)	<p>LFV avstyrker uppförandet av vindkraftverk inom en radie av 2000 meter från kommunikationsutrustning som ligger i närheten av södra delen av projektområdet.</p> <p>Sveg: med föreslagen totalhöjd måste</p> <p>-MSA "OY" NO sektorn höjas från 3800ft till 3900ft. Annars max 853m.ö.h.</p> <p>-TAA "ND504" måste höjas från 3700ft till 3900ft. Annars max 822m.ö.h.</p> <p>Kontakta flygplatsen.</p>	<p>Har beaktats, se MKB avsnitt 6.1 Alternativ utformningar samt 8.10 Risk och säkerhet.</p> <p>Inga vindkraftverk kommer att placeras inom en radie på 2000 meter från Luffartsverkets kommunikationsutrustning</p> <p>Vindkraftverk där totalhöjden överstiger 822 m.ö.h kommer ej uppföras om konflikt föreligger med Svegs flygplats TAA yta ND504. Vindkraftverk där totalhöjden överstiger 853 m.ö.h. kommer ej uppföras om konflikt föreligger med Svegs flygplats MSA yta "OY" NO sektorn.</p>
Post- och telestyrelsen (PTS)	Meddelar vilka företag som har tillstånd för radiolänkstråk i området.	<p>Har beaktats, se MKB avsnitt 8.10 Risk och säkerhet.</p> <p>Slutgiltig placering av vindkraftverk kommer ej ske inom skyddszoner för eventuella radio- och telelänkstråk. Samråd av slutgiltig placering kommer att ske med samtliga berörda innehavare av frekvenstillstånd i området senast tre månader innan slutgiltig layout fastställs.</p>
Teracom	Teracom har en erinran gällande ett verk som bör flyttas minst 400 meter norrut för att inte störa Teracom's transmission.	Har beaktats, se MKB avsnitt 8.10 Risk och säkerhet samt ovan.
Tele2/Net4Mobility	<p>Tele2 har inget att erinra enligt remiss.</p> <p>För N4Ms räkning så skall Telenor svara då det är deras ansvarsområde.</p>	Noteras.
Telenor/Net4Mobility	Telenor Sverige AB och Net4Mobility har invändningar mot uppförande av vindkraftverk enligt remissansökan. Tre av verken är enligt layouten för nära ett befintligt radiolänkstråk och behöver ha ett säkerhetsavstånd på 300 meter från centrum på verk till centrum av stråk.	Har beaktats, se MKB avsnitt 8.10 Risk och säkerhet samt ovan.
Telia/UMTS	Telia Sverige AB har 1 radiostation och 1 radiolänksförbindelse att ta hänsyn till vid planering av vindkraftverk i området. För radiostationen gäller ett skyddsavstånd på 350 meter runt stationen till vindkraftverkets torn. För radiolänksförbindelsen gäller skyddsavstånd på 350 meter på varje sida om frisksiktlinjen.	Har beaktats, se MKB avsnitt 8.10 Risk och säkerhet samt ovan.

Hi3G	Hi3G Access har inget att erinra emot etablering av vindkraftparken utöver att två av vindkraftverken, nummer 11 och 15, ligger på gränsen mot Hi3Gs radioslänkstråk och får därmed inte placeras närmare stråket.	Har beaktats, se MKB avsnitt 8.10 Risk och säkerhet samt ovan.
3GIS	Automatiskt svar om att inkomna remisser till den mail-lådan bara kommer hanteras om det klart framgår att det gäller byggnation som står klar 2025 eller tidigare.	Noterat.

3. Samråd med länsstyrelse och kommun

Samrådsmöte hölls med länsstyrelsen och kommunen den 23 mars 2023. Medverkade, förutom sökanden, var Länsstyrelsen i Jämtlands län och Miljö- och byggavdelningen i Berg och Härjedalen. I god tid inför samrådsmötet hade ett samrådsunderlag skickats ut, se Bilaga 4.1.2. Presentationerna som visades på mötena återfinns i Bilaga 4.1.1. Vid mötet presenterade representanter för Fred. Olsen Renewables projektets status och förutsättningar. Länsstyrelsen och kommunen gavs möjlighet att ställa frågor om projektet samt belysa vad som ansågs viktigt i det kommande arbetet med samråd och framtagande av miljökonsekvensbeskrivning.

Minnesanteckningar från detta samråd återfinns i Bilaga 4.1.1.

4. Samråd med myndigheter, verksamheter och organisationer

Avgränsningssamråd har genomförts med enskilt berörda, organisationer, myndigheter, kommunen och allmänheten. Samrådsunderlag återfinns i Bilaga 4.1.2. I detta kapitel sammanfattas inkomna yttranden från myndigheter, verksamheter och organisationer. Yttranden från enskilda sammanfattas i kapitel 5. Samråd med samebyar sammanfattas i kapitel 6.

Inbjudan om skriftligt samråd skickades via e-post till olika myndigheter mellan den 2-10 mars 2023. Yttrandetiden sträckte sig till 15 juni 2023, med förlängd svarstid efter önskemål. För adresslista, se Bilaga 4.1.9. Inkomna yttranden redovisas i sin helhet i Bilaga 4.1.8.

4.1 Inkomna yttranden

En sammanfattning av inkomna yttranden från myndigheter, verksamheter och organisationer redovisas nedan i Tabell 3. Energimyndigheten, Naturvårdsverket och Transportstyrelsen avstår från att yttra sig eller meddelar att de inte deltar vid samråd enligt miljöbalken. Riksantikvarieämbetet, Havs- och vattenmyndigheten och Ånge kommun har inte svarat.

Tabell 3. Inkomna yttranden från myndigheter samt bemötanden.

Avsändare	Sammanfattning av yttrande	Bemötande av yttrande
Länsstyrelsen i Jämtlands län	Med anledning av att vindparken enligt lagstiftningen redan utgör betydande miljöpåverkan översänds inget beslut om detta. Länsstyrelsen påtalar att det är viktigt att vara generös i samrådet så man får med så många som möjligt, bolaget behöver ange hur de gjort avgränsningen av samrådsområdet i kommande ansökan. Annonsering avses ske i ÖP, LT, Härjedalen och Fjällnytt, länsstyrelsen anses att det även bör ske i Jämtlandstidningen. Länsstyrelsen påtalar att bland annat hembygdsföreningar,	Noteras. Avgränsning av samrådsområdet har skett i samråd med Länsstyrelsen, Bergs- och Härjedalens kommun. Annonsering har skett i ÖP, LT, Tidningen Härjedalen, Fjällnytt Östra, Jämtlands Tidning och

	<p>fiskevårdsföreningar, jaktlag och Jämtlands läns ornitologiska förening behöver samrådats med.</p> <p>Länsstyrelsen anger att lågfrekvent ljud samt kumulativ påverkan från andra vindkraftparker ska ingå i beräkning av ljud. Kommunen anger att det är 35 db(A) som gäller utifrån deras översiktsplan.</p> <p>Länsstyrelse anser att påverkan på vattenområden ur ett sammanhängande ekologiskt perspektiv samt inverkan för att uppnå MKN för de påverkade vattenförekomsterna ska beskrivas i MKB. Länsstyrelsen påpekar även att naturvärden i anslutning till Långsån och Vitalmen är viktiga att lyfta in i MKB. I avrinningsområdet finns fynd av flodpärlmussla för vilken skyddsåtgärder ska beskrivas, både under anläggningsskedet och driften av vägnätet. En skiss av planerat vägnät i MKB underlättar ställningstagande för myndigheten. Vattenverksamhet som kan vara tillstånds- eller anmälningspliktig behöver anges i MKB och prövning sker separat.</p> <p>Länsstyrelsen påtalar att bolaget behöver redogöra för hur det avser undvika att ta in eller sprida invasiva arter till andra områden.</p> <p>För alla inventeringar anser länsstyrelsen att bolaget behöver säkerställa att anlitate konsulter har rätt kompetens. Inventeringar av örn bör ske minst två år i rad. Länsstyrelsen rekommenderar att det även görs en riktad inventering av ugglor med fokus på berguv och revirets utbredning.</p> <p>Länsstyrelsen rekommenderar att verk förses med stoppreglering och att uppföljande inventering av fladdermöss utförs (med ljudboxar på 2-3 verk) under några år efter uppförande av vindparken för att se om stoppregleringen behövs även fortsatt eller kan avinstalleras.</p> <p>Påverkan på eventuella förekomster av järv och andra rovdjur samt påverkan på angränsande naturreservat och planerade reservat bör utredas.</p> <p>Bolaget rekommenderas att ta del av Vindval-rapporten "Renar, renskötsel och vindkraft", rapport 7011, där bl a Tossåsen sameby deltagit i studien, som har vinterbetesområde vid Frägnberget. Det är viktigt att den kumulativa påverkan för rennäringen beskrivs samt vilka effekter planerad verksamhet får på bedrivandet av deras näring. Länsstyrelsen påtalar att det är viktigt med kommunikation, öppenhet och att involvera berörda i alla led under hela processen. Det är viktigt med tydlighet i ansökan och MKB vad gäller olika begrepp för markområde och om det gäller verksamhetsområdet eller det område där rennäringen bedrivs.</p> <p>Länsstyrelsen påtalar att en arkeologisk utredning kommer att behöva göras över området. Länsstyrelsen kan fatta beslut om arkeologisk utredning innan tillstånd om företag önskar. Företaget kan annars göra en frivilligutredning innan tillstånd gets.</p> <p>Länsstyrelsen bifogar information om rennäring och karta över planerade naturreservat.</p>	<p>Sundvalls Tidning. Nämnda parter har ingått i samrådet.</p> <p>Ljudberäkningar innefattar kumulativ påverkan samt lågfrekvent ljud. Se MKB avsnitt 8.7.2 samt Bilaga 4.3</p> <p>Gällande MKN, se MKB avsnitt 9.2. Långsån och Vitalmen är båda med god marginal belägna utanför projektområdet, varpå naturvärden i anslutning till dessa ej är relevanta att lyfta in i MKB.</p> <p>Gällande invasiva arter, se MKB avsnitt 8.2.</p> <p>För redogörelse av sakkunskap se MKB avsnitt 10.</p> <p>Spelflyktsinventering av kungsörn har skett under vårvintern 2023 och 2024, med uppföljande inventering i juli och september 2023 samt planerad inventering även sommaren 2024, se MKB avsnitt 8.3. Inga indikationer finns som tyder på att berguv häckar inom 3km från projektområdet, se MKB avsnitt 8.3.</p> <p>Gällande stoppreglering se Teknisk beskrivning samt MKB avsnitt 8.4.</p> <p>Gällande järv se MKB avsnitt 8.4.</p> <p>Gällande angränsande planerade naturreservat se MKB avsnitt 8.2.</p> <p>Gällande rennäring se MKB avsnitt 8.9</p> <p>Gällande arkeologi, se MKB avsnitt 8.6.</p> <p>Gällande planerat naturreservat, se MKB avsnitt 7.1.2.</p>
<p>Bergsstaten</p>	<p>Inom området finns inga nu gällande rättigheter enligt minerallagen (1991:45). Bergsstaten har inget att erinra.</p>	<p>Noteras.</p>
<p>Försvarmakten</p>	<p>Försvarmakten har inget att erinra rörande uppförandet av vindkraftverken.</p>	<p>Noteras.</p>

	Yttrandet gäller bara angivna positioner och höjd. Flyttas positionen i någon riktning alternativt totalhöjden ändras hörs Försvarmakten igen.	
Härjedalen Sveg Airport	Motsätter sig etableringen då hinderanalysen visar att den påverkar verksamheten.	Beaktat, se MKB avsnitt 8.10.
Länsstyrelsen i Västernorrland	Då vindkraftparken planeras väster om länsgränsen till Västernorrland vid Ånge kommun anser länsstyrelsen att påverkan på landskapsbilden i Ånge kommun ska utredas genom fotomontage och synbarhetsanalys från lämpliga platser. Den kumulativa effekten från närliggande vindkraftparker samt eventuell påverkan på närliggande riksintressen i Västernorrlands län bör utredas och beskrivas.	Har beaktats, se MKB avsnitt 8.8 samt 8.11.
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)	MSB har 1 länkstråk för Rakelsystemet genom området. MSB kräver en buffertzon på 120 meter på ömse sidor (240 meter totalbredd) om länkstråket till närmaste vindkraftsverk.	Inga vindkraftverk kommer att uppföras inom buffertzon så länge konflikt föreligger med Rakelsystemet se förslag till villkor samt MKB avsnitt 8.10 Risk och säkerhet.
Naturskyddsföreningen i Nedre Härjedalen	Naturskyddsföreningen förespråkar de riktlinjer för buffertzoner mot häckningar för olika arter som BirdLife Sverige tagit fram. Angående tjäder- och orrlekar så har lekar med större antal spelande tuppar ett högre värde och kräver därmed större hänsyn. Naturskyddsföreningen anser därmed att inventering av tjäder- och orrlekar kräver inventering under mer än en säsong, med flera dagars/nätters besök samt med flera erfarna inventerare. Även för kungsörn krävs inventering under flera säsonger, i rätt väder och med flera erfarna personer inblandade samtidigt. För aktiva revir anser Naturskyddsföreningen att så kallade alternativbon (som inte används när inventeringen genomförs) ska värderas lika högt som ett bo som används för häckning samma år. Anser att skogsägarnas frivilliga avsättningar inom vindparksområdet bör redovisas i ansökan på samma sätt som nyckelbiotoper utpekade av Skogsstyrelsen, objekt med naturvärden, sumpskogar och naturvärden enligt våtmarksinventeringen. Liksom nyckelbiotoperna räknas frivilliga avsättningar in i den areal som certifierade markägare anger att man undantagit från skogsbruk och Naturskyddsföreningen anser därför att både nyckelbiotoper och frivilliga avsättningar ska undantas från vindkraftexploatering. Likaså utgör de frivilliga avsättningarna, enligt myndigheterna, en viktig del av miljömålet Levande skogar.	Noteras. Hänsyn till fåglar har tagits enligt Vindvals rekommendationer. En naturvärdesinventering har genomförts i området enligt Svensk standard. Se MKB avsnitt 8.2 & 8.3.
Sametinget	Den tänkta anläggningen ligger inom vinterbetesmarker för Tåssåsens sameby. Sametinget anser att det bör tas fram en fördjupad MKB som innehåller beskrivningar och konsekvenser av den planerade verksamheten för den samiska markanvändningen. I MKB:n ska bland annat beskrivas hur, var och när renskötsel sker, konsekvenser för renskötsel och samebyns funktionella samband, kumulativa, permanenta, tillfälliga, sociala och kulturella effekter,	Beskrivningar av renskötseln finns i MKB avsnitt 8.9 Rennäring.. Notera att enligt Sametingets markanvändningskartor för Tåssåsens sameby, är Frägnberget inte beläget inom samebyns vinterbetesmarker. SOU 2006-14 fastslår även att "samebyarna saknar en på

	skadelindrande åtgärder, vad som framkommit i samrådet med samebyn m.m.	<i>urminnes hävd grundad renskötselrätt till vinterbetesmarker i hela Härjedalen”.</i>
SCA	<p>SCA anser att alternativa tillfartsvägar inte beskrivs tydligt i samrådsunderlaget och hänvisar till hänsynsområden med höga naturvärden i det angränsande området norr om den planerade verksamheten som måste beaktas.</p> <p>Layout måste stämmas av med SCA för att kunna analysera påverkan på skogsbruket. Möjliga risker vid etablering bör utvärderas, t ex iskast.</p> <p>Enligt information från Tåssåsens sameby utnyttjas större närområde av Tåssåsens vintergrupper.</p>	Beaktat. Se MKB avsnitt 5.7, 8.2 och 8.10.
SGU	SGU hänvisar till SGU:s allmänna riktlinjer. Informationen där ersätter generellt SGU:s yttrande i samrådsfaser och endast i undantagsfall lämnas platsspecifika synpunkter.	Noteras.
Svenska kraftnät	Svenska kraftnät kan inte se att en ansökan har kommit in för att kunna ansluta vindkraftsparken Frägnberget till transmissionsnätet. I aktuellt område är det för närvarande hög belastning i Svenska kraftnäts befintliga nät. Svenska kraftnät har inga uppgifter om regionnätets belastning i området. Svenska kraftnäts närmast planerade förstärkning är Karlstadbenet (ledning), som enligt tidig prognos planeras bli klar tidigast år 2035.	Noteras. Flera alternativ för nätanslutning av den planerade verksamheten utreds för tillfället på både region- och stamnätetsnivå.
Trafikverket	<p>Trafikverket anser att det är viktigt att tidigt ta fram underlag för infrastruktur vid planering av vindkraftparker och att exploatören ska ta fram en så kallad "Transportplan".</p> <p>Hänsyn ska tas till risken för iskast och Trafikverket förordar inte ett avstånd till väg och järnväg som är kortare än $d=D+H$ (d=säkerhetsavstånd [m], D=rotordiameter [m], H=navhöjd [m]), vilket är i linje med den senaste forskningen inom området.</p> <p>Trafikverket eftersträvar att antalet anslutningar till allmänna vägar begränsas och ser därför gärna att befintliga anslutningar används om de är lämpliga och kan samnyttjas.</p> <p>Trafikverket förutsätter att samråd sker med de enskilda vägsamfällighetsföreningar vars vägar kommer att nyttjas vid transporter för etableringen.</p> <p>Vid etablering av master och vindkraftverk behöver hänsyn tas till järnvägsanläggningen och dess trafikering utifrån olika aspekter. Vindkraftverkens koordinater eller områdets hörnkoordinater behövs för att kontrollera att de inte stör radiolänkförbindelserna för MobiSIR. Trafikverket har kontrollerat de föreslagna placeringar och de påverkar inte MobiSIR. Om lokalisering ändras efter samråd ska det meddelas till Trafikverket som gör en ny granskning.</p> <p>Kontakt bör tas med Svegs flygplats.</p> <p>Värt att tänka på är att vindkraftverk i skogsmiljö kan försvåra skogsbrandsbekämpning, sjö- och våtmarkskalkning samt skogsgödsling.</p>	<p>Noterat.</p> <p>Inga vindkraftverk kommer att placeras inom föreslagna skyddsavstånd till allmän väg eller järnväg, se MKB avsnitt 5.</p> <p>Beaktat, se MKB avsnitt 5.7</p> <p>Samtliga delägande fastigheter i aktuella vägsamfälligheter har inkluderats i samrådet. Inga vägar kommer att nyttjas vid transporter för etableringen utan upplåtelse från berörda parter.</p> <p>Noteras.</p> <p>Bolaget har låtit genomföra en flyghinderanalys samt inkluderat Svegs flygplats i samrådet. Se MKB avsnitt 8.10</p> <p>Noteras. Räddningstjänst kommer att informeras inför en etablering.</p>

5. Samråd med enskilda och allmänhet inkl. sameby

5.1 Metod för genomfört samråd

Samråd genomfördes med en samrådsutställning i form av öppet hus den 4 maj 2023 i Bygdegården i Överhogdal med ett 70-tal besökare. Allt samrådsmaterial har funnits tillgängligt digitalt på Fred. Olsen Renewables hemsida samt varit möjligt att få sig tillskickat via e-post eller brev vid förfrågan.

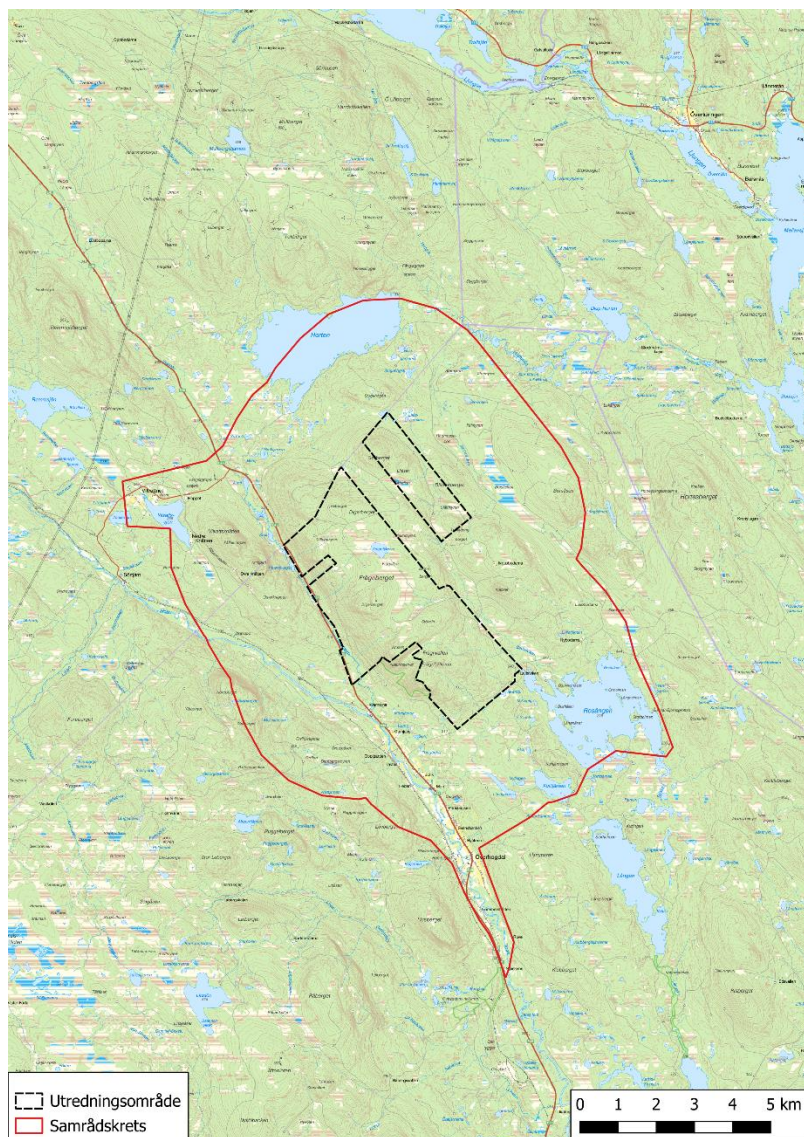
Inbjudan till skriftligt samråd

En inbjudan till samråd skickades till enskilda och berörda verksamhetsutövare samt berörda föreningar den 17 och 18 april 2023 (se Bilaga 4.1.3).

Inbjudan innehöll information om vad samrådet avsåg, länk till Fred. Olsen Renewables hemsida där samrådsunderlaget fanns tillgängligt samt kontaktuppgifter vid frågor och för att skicka in synpunkter och yttranden. Det framkom också att man kunde få samrådsunderlaget skickat till sig och datum för öppet hus. Mottagaren uppmanades att skriftligen inkomma med yttranden senast den 15 juni 2023 enligt samrådsunderlaget.

Samrådsunderlaget har funnits tillgängligt på Fred. Olsen Renewables hemsida sedan 12 april 2023.

Samrådskretsen definierades i samråd med Länsstyrelsen i Jämtland samt Härjedalens kommun och framgår av Figur 1 nedan. Samrådskretsen innefattade samtliga fastighetsägare inom 3 km från utredningsområdet samt samtliga ägare till bostäder och fritidshus i Överhogdal, Vitvattnet och runt sjön Rosången.

Figur 1. Samrådskrets motsvarande 3 km från vindkraftområdet samt utökat med samtliga bostäder i Överhogdal, Vitvattnet och runt Rosången.

Inbjudan till samråd via annons

Inbjudan till samrådet via annons i ortspressen skedde genom att annons infördes i Tidningen Härjedalen, Östersunds-Posten och Länstidningen Östersund den 19 samt 26 april, Fjällnytt Östra den 20 april, Jämtlands Tidning den 27 april och Sundsvalls tidning den 26 april. Annonser redovisas i bilaga 4.1.4.

5.2 Inkomna synpunkter och yttranden från enskilda och allmänhet

I arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen har de frågor som ställts och de synpunkter som framkommit under avgränsningssamrådet i möjligaste mån beaktats.

Inkomna yttranden och synpunkter

Nedan i Tabell 4 följer en kortare sammanfattning av de yttranden som inkommit i samband med samrådet med särskilt berörda och allmänhet. Sakfrågorna bemöts också nedan. Med hänsyn till en försiktig hantering av personuppgifter har yttrandena i detta dokument markerats med ett nummer, fullständiga yttranden från enskilda återfinns i Bilaga 4.1.7

Tabell 4. Inkomna yttranden från enskilda samt bemötanden.

Löpnr	Sammanfattning av yttrande	Bemötande av yttrande
1	Fråga gällande hur avgränsningsområdet identifierades och om hänsyn kommer tas till människor. Synpunkter gällande buller. Husägare av bostadshus ca 1,5 km från vindkraftverk. Motsätter sig vindkraft i Överhogdal.	Projektområdet har avgränsats med hänsyn till identifierade naturvärden, avstånd till bebyggelse samt övriga identifierade motstående intressen. Jämfört med det utredningsområde som presenterats vid samråd har projektområdet minskats ned avsevärt med hänsyn till bostäder i de norra delarna av Överhogdal. Se MKB avsnitt 3.1, 5.1 samt 8.7.
2	Frågor gällande vem som är största markägare och önskar få samrådshandlingar.	Markägare är ett antal privata fastighetsägare samt Stora Enso Skog och Mark.
3	Fråga gällande om det får byggas vindkraftverk vid naturreservatet på Frägnhällarna.	Den ansökta verksamheten omfattar inte reservatet Frägnhällarna. Se MKB avsnitt 8.2.
4	Synpunkter gällande att Sörtjärn, Vitvattnet ner mot Överturingen och Ytterhogdal ska förbli orörd, med en radie på ca 4-6 mil.	Noteras.
5	Synpunkter gällande att vindkraftverk sprider plaster samt är dyrt. Motsätter sig vindkraft i Överhogdal.	Vindkraftverk i Sverige bedöms enligt data sammanställt av Naturskyddsföreningen och Naturvårdsverket som en mycket liten källa till utsläpp av mikroplaster. Storleksordningen bedöms till 0,008% av de mängder som släpps ut av vägtrafiken i Sverige. Enligt en rapport från Energiforsk, <i>El från nya anläggningar</i> 2021:714, beräknas landbaserad vindkraft som den billigaste formen av ny elproduktion, med en produktionskostnad på 32 öre/kWh.

6	<p>Informerar om fåbodvall och rosenkvarvsgruva på fastighet Överhogdal 13:9, kallad Mossbodarna. Är turistmål och får inte påverkas. Frågor gällande hur inkomster från vindkraftparken kommer fördelas samt om elkraften kan säljas billigare lokalt vilket skulle kunna leda till etablering av elintensiva verksamheter. Är i grunden positiva till utbyggnaden av vindkraft, men inte i närheten av Mossbodarna.</p>	<p>Gällande turistmål, se MKB avsnitt 8.5. Gällande påverkan vid Mossbodarna, se MKB avsnitt 8.5, 8.7 och 8,8,</p>
7	<p>Synpunkter gällande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Anser inte att möte gällande samråd är korrekt utlyst och att boende ska kallas till samrådsmöte, utöver öppet hus. - Felaktiga fakta gällande avstånd till boende. - Bör ta fram fotomontage från Kvarnan och Gumjans där ljusbild för vitt samt rött blytljus under vintertid samt sommartid tydligt framgår, samt ljudbild/frekvenser under variationer av vindstyrka. - Synpunkter gällande rörliga skuggor och att flertalet boenden hamnar inom gränsvärdet 8 timmar/år. - Synpunkter gällande kumulativa effekter och att högre verk jämfört med Mullbergets Vindpark med ökad ljus- och ljudpåverkan kommer ligga oacceptabelt nära människors boenden. Miljöbalken med uttrycket "människors hälsa och miljön skyddas mot miljöskador" måste analyseras av exploatören. - Kulturvärden så som Forngården med Överhogdalstapeten påverkas. Exploatören måste redovisa ljus- och ljudbild från en av byns största turistmål. - Vill ha ljud- och ljusuppgifter från Frägnbergets vindskydd då det är en central rekreationsplats. - Felaktiga uppgifter avseende avstånd till riksintresse för kulturmiljövård och naturvård. - Planerade verk kommer placeras inom naturreservatet Fränghällarna, undertecknad förväntar en grundlig genomgång och återkoppling i frågan. - En utvecklad undersökning för risker i och med etablering i rekreatiomsområdet kring sjön Rosängen efterfrågas. - Vill ha en utredning av hur rennäringen kommer att påverkas. - Förväntar sig utredning av påverkan ur ett ekologiskt perspektiv, bl a avseende påverkan på vila och återhämtning av monoton ljudmatta och hetsiga blinkljus. - Förväntar sig utredning av påverkan på fågellivet inklusive fladdermöss. - Kulturvärden måste utredas nogga, bl a gällande fångstgropar, blästplats och ett område kring Malmmyren som beskrivs som "plats med tradition". - Vill ha en utredning av hur nedfallande plast hamnar i naturen och hur det kommer påverka vatten och djurliv. - Exploatören använder begreppen "förnybar", "hållbar" och "miljövänlig" utan vetenskaplig grund. 	<p>Samråd har genomförts enligt den praxis som gäller för denna typ av verksamhet. Avgränsning av samrådsrets har skett i samråd med Länsstyrelsen Jämtland, Bergs- och Härjedalens kommuner.</p> <p>Inga specifika avstånd till boende har kommunicerats i samrådsunderlaget, endast generella avstånd från Utredningsområdets yttre gräns och närliggande bebyggelse.</p> <p>Angivna avstånd till RI Natur- och Kulturmiljövård är korrekta, se MKB avsnitt 7.</p> <p>Svar på övriga frågor/synpunkter beskrivs i MKB under relevanta avsnitt.</p>
8	<p>Vid sjön Lången finns ett naturvårdsområde där flodpärlmussla förekommer vilken är beroende av öring för fortplantning och väldigt känslig för mikroplaster och förorening.</p>	<p>Långsån är inte berörd i projektet.</p>
9	<p>Tycker att ersättningen är lågt satt.</p>	<p>Noteras.</p>
10	<p>Synpunkter gällande att Frägn och Knätten utgör mäktiga geologiska naturformationer samt att Vitalmen är en lämplig besöksplats för floraintresserade personer. Bygden gynnas inte av att det berörda området disponeras av aktörer som kan komma att hänsynslöst utplåna de befintliga, oersättliga kulturella, sociala och andliga värden som området hyser. Samekulturen är till exempel negligerad i handlingarna om projektet. Genomförs vindpark Frägn begås olagliga handlingar genom brott mot ett flertal ingångna skyddsöverenskommelser.</p>	<p>Den ansökta verksamheten är tillståndspliktig och kommer att prövas i laga ordning innan byggnationen kan påbörjas.</p>
11	<p>Motsätter sig vindkraft i Överhogdal. Samrådsunderlaget saknar detaljerad beskrivning för återställning av området, även vägarna. Påverkar landskapsbilden negativt.</p>	<p>Återställning är inkluderat i MKB. Gällande landskap se MKB avsnitt 8.8.</p>

12	Frågor angående höjd på vindkraftverken.	Noteras.
13	Inga motsättningar utöver att "bypengen" bör vara betydligt högre än det som står i sammanfattningen av projektet.	Noteras.
14	I MKB bör det undersökas och beskrivas vad Överhogdalsborna, permanentboende och fritidsboende tycker om att få en vindkraftpark så nära byn. De närmsta fastigheterna samt rekreationsområden kommer störas både synligt och hörbart. Har inget emot vindkraft men ska inte byggas där folk bor.	Inkomna synpunkter redovisas i detta dokument. Jämfört med det utredningsområde som presenterats vid samråd har projektområdet minskats ned avsevärt med hänsyn till bostäder i de norra delarna av Överhogdal.
15	Inga synpunkter.	
16	<p>Synpunkter gällande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Saknar inventering av fågelarter och fladdermöss samt analys av de långsiktiga konsekvenser som vindkraftverken kommer få på bestånden. - Saknar analys av hur älgstammen kommer påverkas. - Saknar analys av hur intrycket av naturreservatet påverkas. - Fråga gällande hur säkerhet säkerställs för besökare vintertid inom Frägnhällorna. - Saknar en komplett bulleranalys som tar hänsyn till andra planerade verk, Folkhälsomyndighetens riktvärden inomhus som tar hänsyn till de lågfrekventa ljud som skapas. Bör inkludera samtliga bostäder och sommarstugor inom hela influensområdet. - Sjön Rosången är belägen i vindlä och det kan ofta vara vindstilla och tyst vid sjön samtidigt som verken gå för fullt, detta bör uppmärksammas i bullerutredningen och kravställas. - Enligt MB 2 kap 3 § skall bästa teknik användas. Saknas analys kring använd teknik ur återvinningsbarhet, buller, spridning av gifter och mikroplaster. - Saknar lokaliseringsutredning som påvisar att området är det mest effektiva stället för vindkraft. - Saknar analys enligt MB 2 kap 5 § 1-4 pkt över hantering av propellrar och andra slitdelar efter deras livslängd. - Saknar redovisning av vilka säkerheter som bolaget lämnar för att garantera att de har erforderlig kapacitet att återställa efter en eventuell miljöskada enligt MB 2 kap 8 §. - Saknar redovisning av hur samfälliga vägar avses underhållas under byggtiden samt vid reparations- och underhållsarbetet. Andel i vägsamfälligheterna belyses. 	Se MKB under relevanta avsnitt samt vad gäller t ex ekonomisk säkerhet finns redovisning i huvudinlagan.
17	Fråga angående ifall personen kan ansöka om tillstånd för att sätta upp solceller på E45, ifall vindparken på Frägn får tillstånd.	Noteras
18	<p>Synpunkter gällande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Felaktigheter gällande att projektområdet beskrivs som 2,7 km norr om byn Överhogdal när det egentligen går jämsides med byn. - Bullerutredning bör göras med simulering. Anser att lägre värden än de godkända 30 dbA bör gälla inom den här typen av "ostörda" områden. Viktigt att också ta hänsyn till lågfrekvent ljud. - Avstånd mellan bostäder och vindkraftverken, många anser att ett rimligt respektavstånd bör vara minst 20 gånger höjden på vindkraftsverken, i detta fall betyder det ett avstånd på minst ca 5,5 km. - Utredning av störningar av högintensivt blinkande ljus och dess påverkan på bebyggelse, människor, djur och miljö. Nämnar att blänkskydd sätts upp längs med vägar där nya viltpassager byggs, för att billjus inte ska störa vilt. - Bedömer den samlade miljöpåverkan av förslagets vindkraftverk och tillhörande infrastruktur som mycket stor. Viktigt att ta hänsyn till det upplevda landskapet och se 	<p>Inga specifika avstånd till boende har kommunicerats i samrådsunderlaget, endast generella avstånd från Utredningsområdets yttre gräns och närliggande bebyggelse. Överhogdal är en långsträckt by och avstånden till projektområdet varierar för olika delar, se MKB avsnitt 8.8.</p> <p>Jämfört med det utredningsområde som presenterats vid samråd har projektområdet minskats ned</p>

	<p>helheten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Beskrivning saknas av konsekvenser för naturreservatet Frägnhällorna. - Negativ inverkan på turismen. - Beskrivning och bedömning saknas av den kumulativa effekten av närliggande vindkraftparker. - Anser att bedömning för anslutning till överliggande elnät borde hanteras inom ramen för ansökan om tillstånd för vindkraftsparken, då även detta ger en kumulativ effekt. - Fråga gällande hur riksintresse för renskötsel direkt norr om projektområdet kommer påverkas, eller om utbredningen av riksintresset har ändrats. - Informerar om att det bl a förekommer kungsörn i området vilket gör att planerad verksamhet riskerar att stå i strid med 4 § Artskyddsförordningen samt krav på lämplig lokalisering enligt 2 kap 6 § MB. - Förekommer även björn, varg och järv i området. Hur ser länsstyrelsen på vindkraftens påverkan på dessa arter under byggtid och drift? - Fråga gällande påverkan på fladdermöss samt älg inom området. - Utredning behövs gällande ambulanshelikoptrar som frekvent använder en rutt mellan Östersund och Sveg som i grova drag följer väg E45. 	<p>avsevärt med hänsyn till bostäder i de norra delarna av Överhogdal.</p> <p>Övriga frågor/synpunkter, se MKB under relevanta avsnitt.</p>
19	<p>Synpunkter gällande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - I MKB för både Fred. Olsens ansökan för Frägnberget och SCAs ansökan för vindkraftpark öster om Fred. Olsens område måste hänsyn tas till och utreda helheten av båda projektens påverkan fr byn Överhogdal och fritidsbostäder runt sjön Rosången. - Pga ljudstörningar anses att vindkraftverk ej bör byggas närmare än 4 km fågelvägen från fastigheter samt Rosångens strandlinje. - Hänsyn måste tas till kungsörnar som finns i området. - Hänsyn måste tas till fiskgjuse häckar i Rosången. - Hänsyn måste tas till tjäderspelsplatser på Frägnberget, Lullebodarna och Mossbodarna samt ev andra områden. - Samt andra fåglar så som morkulla, fladdermöss, ugglor och andra rovfåglar i området. 	<p>Gällande kumulativa effekter, se MKB avsnitt 8.11.</p> <p>Övriga frågor/synpunkter, se MKB under relevanta avsnitt.</p>
20	I enlighet med nr 19.	Se ovan.
21	Efterfrågar beräkningsrapporter avseende ljud, skugga och ZVI.	Se MKB avsnitt 8.7.
22	<p>Synpunkter gällande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bekymrad över negativa konsekvenser av buller, visuella störningar, påverkan på fåglar och den biologiska mångfalden. - Uppmanar ansvariga myndigheter och utvecklare att noga överväga dessa farhågor och söka alternativa placeringar. - Anser att vindkraftverken inte bör placeras närmare än 5 km från fastigheter eller Rosångens strandlinje. 	<p>Se MKB avsnitt 8.7 (ljud) och 8,3 (fåglar).</p> <p>Jämfört med det utredningsområde som presenterats vid samråd har projektområdet minskats ned avsevärt med hänsyn till bostäder i de norra delarna av Överhogdal.</p>
23	Delvis samma dokument som nr 7 (se ovan) samt dokument med sammanställning på 53 personer som säger nej.	Se ovan.
24	<p>Synpunkter gällande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Viktigt att nya vindkraftparker inte ägs eller säljs vidare till riskkapital och/eller riskabelt direktägarskap. - Önskar att hänsyn tas till synbarheten av verken från södra delen av Kultjärnen, om möjligt genom att de ca 10 verken närmast Kultjärnen stryks eller placeras längre norrut. - Önskar att projektet tittar på kraftverk som har maximal totalhöjd på 150 för att inte behöva förse parken med starkt vitt ljus som bidrar till visuella störningar. - Önskar att vattenkvaliten garanteras under hela livscykeln och att vattenprover på 	<p>Alternativ samt motiv till vald utformning redovisas i MKB avsnitt 6.1.</p> <p>Synbarhet från Kultjärnen redovisas i MKB avsnitt 8.8.</p> <p>Vattendrag inom projektområdet avrinner inte till Kultjärnen varför</p>

	<p>Kultjärnen tas och öppets redovisas före och under uppförande samt med intervall under hela livscykel.</p> <p>- Förväntar sig att dikning och torrläggning av våtmarker vid anläggning av nya vägar kompenseras på lämpligt sätt.</p>	<p>vattenprover är obehövt, se MKB avsnitt 8.2. Samma avsnitt även skyddsåtgärder vid våtmarker.</p> <p>Jämfört med det utredningsområde som presenterats vid samråd har projektområdet minskats ned avsevärt med hänsyn till bostäder i de norra delarna av Överhogdal.</p>
25	<p>Synpunkter gällande:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fotomontagen är av dålig kvalitet och för få fotopunkter är valda. Överhogdals sommarparadis Rosången har inte fotograferats. - Hade varit värdefullt att se underlagsdata för beräkningar av ljud, skugga och ZVI. - Risk för iskast kan inte tolereras i Frägnhällorna där utflykter via skoter och skidor görs. - Rosången är ett extremt tyst område där det oftast blåser väsentligt mindre än upp på berget där verken är tänkt att placeras. Bulleranalys vid Rosången måste göras där även maxnivåer och andra filterkurvor som t ex dB C redovisas. - Vilseledande figur av principskiss av vindkraftverk och skog som enligt figuren, jämfört med det 189 m höga vindkraftornet, verkar vara ca 45 meter hög, i verkligheten är skogen ca 20meter hög. - Behöver sammanställa och redovisa avsättning till vindbyggsmedel till föreningslivet, som enligt redovisade belopp är väsentligt lägre än relativt närliggande parker i angränsande kommuner. - Synbarhetsanalysen förefaller att inte ha tagit hänsyn till skogsdata; som t ex kalhyggen, planteringar, ungskoga samt vägavsnitt och hållmarker. 	<p>Jämfört med det utredningsområde som presenterats vid samråd har projektområdet minskats ned avsevärt med hänsyn till bostäder i de norra delarna av Överhogdal.</p> <p>Mellan vindskyddet vid Frägnhällorna och vindkraftverk är avståndet över 1 km och ingen risk för iskast föreligger. Varningsskyltar kommer sättas upp med information om risken för iskast i anslutning till vindkraftverk och dessa kan efter samråd med tillsynsmyndigheten kan placeras vid skoterled om så krävs.</p> <p>Vindbyggsmedel är ej en del av tillåtligheten för den ansökta verksamheten. Dialog och information kring detta sker med berörd kommun och närboende.</p> <p>Övriga frågor/synpunkter, se MKB under relevanta avsnitt.</p>

5.3 Inkomna synpunkter och yttranden från sameby

Möten med Tåssåsens sameby har genomförts inför och under samrådsprocessen, där samrådsunderlag skickats ut i god tid före dessa. Tåssåsens sameby har lämnat ett skriftligt yttrande den 15 januari 2024, Bilaga 4.1.5.

Tabell 5. Inkomna yttranden från sameby.

Avsändare:	Sammanfattning av yttrande:	Fred. Olsen Renewables kommentar:
Tåssåsens sameby	Negativa . Betesområdet i stort kommer att försvinna. I området finns det bitvis både bra markbete samt hänglavskog. Ingen renskötande generation i framtiden kommer någonsin kunna utnyttja området igen.	Underlaget från samebyn samt erfarenheter från Mullberg har använts för bedömning i MKB avsnitt 8.9 Rennäring. Kumulativa effekter redovisas i MKB avsnitt 8.11.

	<p>Vindkraftverkens vingar har en avskräckande inverkan på renarna. Störning bedöms göra att majoriteten av renarna väljer bort området. Fina betesområden utanför själva parken kommer också gå förlorade pga störningszonerna. Det blir mindre betesland kvar. En renflyttled mellan betesområden som löper igenom området förstörs.</p> <p>Vissa år, med sämre bete söker sig renarna ofta till höjderna då betet där kan vara mindre låst. Därför är området kring Frängberget viktigt att bevara.</p> <p>De plogade vägarna till varje verk kommer försvåra arbetet med renskötsel. Parkens geografiska placering med plogade vägar, befärrar man kommer leda ner renarna till E45 genom att vägarna fungerar som en ledstång.</p> <p>Vindkraftparken Mullberget som ligger i det norra delen av berörd vinterbetesgrupp är ett exempel på vad som händer när en park exploateras i ett vinterbetesområde. Den har bla lett till splittring av renar, förlorat renbete, avsevärt mycket svårare att driva renar genom området pga den störande effekten och plogade vägar som leder mot E 45 med tråkiga påkörningar som följd. Bildandet av Mullberget ledde till att betesområdet söder om den parken blev mer viktigt.</p> <p>Samebyns förslag är att istället undersöka ett område där aktiv renskötsel inte bedrivs.</p>	
--	--	--

6. Hantering av inkomna synpunkter och yttranden

I arbetet med miljökonsekvensbeskrivningen har de frågor som ställs och de synpunkter som framkommit under avgränsningssamrådet i möjligaste mån beaktats i ansökningshandlingarna eller projektering samt även i viss mån kommenterats av Fred. Olsen Renewables i denna samrådsredogörelse, se respektive yttrande ovan.

VI ÄR WSP

WSP är ett av världens ledande konsultbolag och rådgivare inom samhällsutveckling. Vi utvecklar allt ifrån städer och transportsystem till vattenförsörjning och höga hus. Med 67 000 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen. I Sverige har vi omkring 4 000 medarbetare.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Vi planerar, projekterar, designar och projektleder olika uppdrag inom transport och infrastruktur, fastigheter och byggnader, hållbarhet och miljö, energi och industri samt urban utveckling. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

WSP
WSP Sverige AB
Org. nr:556057-4880
wsp.com

